

له راسته رتیه بوی پروین باری میژوی له ته کانی
چاره میداو له جهرگهی زهینه به کمی به پیتی بهریندا
خواستنیکی نه ته وه بی هیناوه ته دی .

نه ویش زمانی نه ده بی به کگرتوی کورویسه و
میراتیکی هاوبه شی گشت کوردانه ...
له بهراوردی خۆمه وه ، ده لیم : -

شیوه گه شه سهندوه که ی سلیمانی بیجگه
له مه لهنده تازه که - وشمو زاراودی له
دوورونزیکه وه قۆزیه ته وه ،

له گهل نه وه شدا به چاک و خراب تووشی
سوانه وه دهنگ گوپی و لی قرتان و لی زتیده کردن و
لاره دهنگی بووه ، به تایه تی له گوگردن و
ددان پس دانانی دهنگی « د » دا که به ناوی
نه ده لانی و گورانی کاری گه ربووه .. و دک کرکاندن ن -
۱ - له نیتوان [د - ذ] دا .

۲ - گوپینی به [ی] نمرم .

۳ - شکانه وه بی به [ا] ی بزوین ... هتد .

نهم کارتج کردنه بووه ته هوی نالۆزی له هندی
مۆرفیتما .. دیارده به که له زمانی قسه ی شاره که دا
زاله ، نال به دهستانی زمانه نه ده بیه که له میژه خویان
پابهندی سرومی زمانی قسه نه کرده له به کم
نه قینه وه ی زمانه نه ده بیه که ی « نالی » به وه - واقع
نه و سرووشی به گویدا داون ، که ده قه زمانیه کان له
قالبی ره سندا - به کار به یین .. مه به ستم وه ستایه تی
یه له زماندا ، به لام له مه بدانی خهملاندن و
داین کردندا پین ویسته وردینی گشتی و تایه تی
بکه ین ، چونکه هرچی کوردواته نی بی - ناشی
راپیچ بگریته زمانی نه ده به وه ، نه ده به وه ، له ته ک
نه وه شدا ناین که ره سه ی زمانی نووسین له جوغزی
کوردواته نی بترازی .

به نمونه تاقه مؤرفیتیک به چندان قالب له
زمانی قسه دا ده رده بردی تنها قالبیکیان دایکه به و
له روی مؤرفۆلۆزیه وه توکم و ته واوه ، تنها
ده سه لاتمان هر نمونه به که نمو ریژگه ره سه نه له
زمانه نه ده بیه که دا بچه سپین ، نهوانی دیکه ش له
مه بدانی قسه دا چۆن ده رده بردین له وزه ی بهر به ست
کردنناین .

له نهم مه بدانه دا پین ده ره به ستیمان پیوه دیاره ،
شه قلی زمانی قسه و تیکه که [زیاد له پین ویست]
بالی به سه ردارشتی نه ده بیماندا کیشاوه !

رؤوف، احمد نالی

بۆ ئەم جگاره تەنیا لە گری ئاوهل کردار =
 پریۆزیشنی « تی + دا » دەکۆلموه ..
 نامرازی « تی » وهك نامرازه ئاوهل کرداریه کانی
 [له ، به ، پین ۰۰۰۰] سەر به رسته سازین ، نه میش
 باشکۆی « دا » وهرده گری .

هندی جار نامرازی « تی » به پین باشکۆکه
 ده بیته بهشی لیک دراو له گهه چاوه گۆ کرداردا ،
 وهك :

– تی چون – واش ده پین که له گهه باشکۆکه بدار
 به نه پساوه بی ده که ویتنه گهردان ، وهك [تیدا چووم] .
 ئەم لایه نه یانی له گهرداندا سرک نیه ، به لام له گهه
 راناوداو له رسته دا باریکی ناسکی هه به .. له زمانی
 قسه داو به تاوی دهسته شتیوهی نه رده لان و بری
 ناخواتنی شتیوهی گۆران قالبه که سواوده توه و
 گۆرانیکی پین ئەندازهی به سهردا ها توه زور بهی
 نووسهران قالبه رووخواه کان تاوده دن ، سەر
 له وهی که چهند نمونه به کی رووخواو بخمه بهرچاو ،
 پین ویسته به خواستی وشه سازی – شی ی بگریته وه :
 ۱ – به پین نیو باخه ل کردنی راناو : « تیدا » وهك
 [کیسه کم هچنی تیدانه] راناوی « ی » ی
 بهرکار هه ل چهرخواه توه مو لکاوه به وشه ی – هچ –
 وه .

- ب – نامرازی « تی + راناو + دا » وهك : –
- ۱ – تی + ب + دا = تیدا نه .
- ۲ – تی + یان + دا = تییاندا نین
- ۳ – تی + م + دا = تیمدا نه .. هتد .

ئەم گهردانه به دروستی له کرمانجی سهروداو
 له دهسته شتیوه کانی سۆران و موکری و شارباژێردا
 پارێزراوه . هەر له خهیمه گای شاره زووردا « نالی »
 نهر ، ئەو قالبه رهسه نهی پاراستوه ، مه گهر به –
 ده گهنو به سواوه بی پهری بیته شیعره کانی هود ،
 کهواته بۆ ئەم دهسته چنه : –

– دیوانی [نالی] لێ کۆلینه وهی مامۆستا مهلا
 عه بدولکه ریم و محممه دو فاتیحی کوری ، چاپی
 ۱۹۷۶ – لاپه ره – ۴۷ – :

۱ – ده سرۆکه بی هه ورری چ حیجابیکه که
 تیدا شمس فلك الحسن انارت فتواریت .
 ۲ – لاپه ره – ۲۱۴ – :

حرفی جه ره [تیاندا] نه ماود ئاوی عه دل
 هه موو موعه لله ف مولفای عامیلی ته قدر .

له ئەدهبیاتی سه ره شتیوهی هه ورامیدا دیسان
 هه مان ره سه نی پارێزراوه ،

– شیرین و خوسره وی خانای قوبادی –
 ساغ کردنه وهی (محممه دی مه لا که ریم) چاپی
 ۱۹۷۵ لاپه ره – ۵۳ – :

۱ – نه پای خوهره م کو ده بری عه جب سه ور
 [تیدا] ساکن پین چهند که شیشو گهر .
 ۲ – لاپه ره – ۴۶ – :

لعلش ویتنه ی لال دانهی به ده خشان
 « تیشدا » چهند دانهی مرواری ره خشان .
 تینی : له هه ورامیدا راناوی « ی » به پینی
 « ش » ده شکیته وه ، واته – تیشدا = تیدا .
 – له کرمانجی سهرودا به ئەم تاقه نمونه
 کۆلکۆریه وازده هینم : –

گۆفاری کۆری زانیاری کورد بهرگ « ۲ » بهشی
 به کم ، لاپه ره – ۷۱۵ – پرۆفیسۆر [حاجی جندی :
 « خانای بافۆ کۆلکشکی
 تیدا دگن کریتی نی پین مریشکی »
 ئاوردانه وهك :

ههروه کو پریۆزیشنی « تیدا » له جهرگه ی
 زمانه نه ده بیه که وه خۆی دارشته ، هه ره نه وه ره سه نه
 ویردی سه رلیوی زۆرینه ی کوردانه !

له گهه ل نه وه شد با لایهك له تیک روو خانای سه
 نامرازه بکه بنه وه : –

- ۱ – تیا = تیدا :
- ا – تی – بووته [ت]
- ب – دا – بووته [یا]
- ج – له دوا ی دهنگی – ت – وه ، نیمچه ژیری
 هه به وهك بنووسری – tiya – به لایینی
- ۲ – تیا یا = تیدا .
- ۳ – تیا ی دا = تیدا .
- ۴ – تیا یا نا = تییاندا .. هتد .
 پۆخته ی قه :

له بهر نه وهی که ئەو قالبه تیک چوانه له سه
 یاسای وشه سازی گهردانیان پین نه کراوه ، به له قه ی
 به ئالۆزگای له هینان و بردن دان و به هچ –
 ده ستووریک دا بپن ناگرتن ! زور به یان سه ره به زمانی
 قهش نین و داتا شراوی نووسهرن ..

خۆشیم تاسالانی - ۱۹۷۰ - به لاسایی زمانی قسه
 قالبی سواوم به کارهیتناوه کهواته بۆ ئەم نمایشه :

تەنها بۆ زێدەروون کردنەوه لیستەبەکی سەر
 زمێریانە ددخەمەروو ، که دەبوو زاتانە به سەفەتی
 زمانەوان ئەو قالبە رووخواوانەیان بە کار نەهیتنانابە ،

زنجیره	قالبی ل / د	سەرچاوه	نوسەر	قالبی دروست
۱	تیانا .. ۵/۲۴	دیوانی نالی	مەلا عەبدوڵکەریم	تیاندا .
۲	تیایان .. ۱۴/۴۶	گۆفاری کۆری زانیاری ژماره « ۵ »	عەلادین سجادی	تیاندا .
۳	تیدا .. ۲۱/۱۱۵	فیلۆلۆژیی زمانی کوردی	محەمەد نەمین هەورامانی	تیدا .
۴	تید	ئافاق جامعیە ۱۹۷۷-۱۲-۸	د. جمال نەبەز	تییدا .
۵	تیابە	میسباح ددیوان	د. مارف حەزەنەدار	تیدابە .
۶	تیایدا	باشکۆی رۆژنامەیی عیراف - ۱۵ -	د. ئەورە حەمانی حاجی مارف	تییدا .
۷	تیا	تەفسیری خال	محەمەدی خال	تیدا .
۸	تیا/بێن	سەرنجی لە زمانی ئەدەبیی یەلگرتو	د. عیزەدین مستەفا	تیدا/بێن
۹	تیا/بوو	دەستووری زمانی کوردی ج - ۱	توفیق وەبی	تیدا/بوو

پارەى تەدرخان کراوى سالاند لە بەشى کشتوکالدا بۆ
 ناوچەى ئوتۆنۆمى بەم پینیه بەرزبۆتەوه سالی
 ۹۶۷ تاسالی ۱۹۷۷ لە ۵۷۹ هەزارهوه بووه بە ۴۰ ملیون
 دیناروله سالی ۱۹۷۹ دا گهیشتۆتە ۴۶ ملیون دینار

له ده فته ركا نه مری دا

له لله ك ناكی

دوكتور ماری غمزنه دار

۷

بوو و ماوه بیتکش ماموستای قوتابخانهی سهره تایی
بوو ، به لام زوو وازی لئ هینابوو بۆ نه وهی ته کیه که ی
بئ خاوهن نه مینتته وه . گوئی بیکی موسیقی به هیزی
هه بوو ، شیمری کلاسیکی ته قلیدی ده نووسی به وه ،
نازناوی « ره هبر » بوو .

من به ته ما سووم له پاش هیناسه وه یادی
بیره وه ری به کانم له مندالی به وه له گهل نه م ته کیه به بۆ
مال بچم که به ته کیه وه نووسا بوو و سهربانیان به ک
بوو ، بۆ نه وهی شیخ به سر بکه مه وه و زیاره تسی
بکه م ، که چی شیخ ته ها خۆی ده رکسوت ، پیری
کوما وهی به سالا چوو ، به لام هیشتا له سرخۆ بوو .

★ ★ ★

ته ها :

ره تکه وازت له نالی هینابئ ، نه وهی لام وایه بۆ
وولاتی عرووسیات ده ست نادا و توش نه وه نده له وئ
ماوینته وه ، له وانیه نه وه کو نالی به لکو به لکه برنجی
شاره زووریشته له بیر چوو بیتته وه

کاکه عزیز تازه له ده ره وهی نیشتمان
که را بووه وه ، حهوت ههشت سال بۆ خویندن و کاری
زانستی له هه ندمراندا ما بووه وه . ده بوو خزم و کهس
و کار و دۆست و برادرانی به تابه تی له هه ولیر و
سلیمانی و کهرکوک به سر بکاته وه ، چونکه له م
شارانه له هه موویانا زۆر و که م ژیا بوو و
پیره وه ری بیکی زۆری تیدا به چی هیشته بوو .

به هاریکی درهنگ بوو ، به یادی بیست سال
له مه و بهر که قوتایی بوو ده سال پیشی نه و سهرده مه
ماموستای قوتابخانه بوو ، له شاری که رکوک له
جوت حه مامی کونه وه به ره و زوور به ری کهوت به
ناو بازا به ره مو که ره کی نیمام قاسم ، پیش نه وهی
بگاته چایخانهی عاشووری به ناوبانگ له ری
سلیمانی ، به لای ده سه چه پ لای دایه ته کیه ی شیخ
خدر . نه مه ته کیه بیکی بچووک بوو ، خاوهن و
مورشیدی ناوی شیخ ته ها بوو ، کابرایتیکی چه نده
بلئی باش بوو ، مه لاو خوینده واری سهرده می خۆی